

משא נרחום

מתורתו של מורנו הרב הגאון רבי נחום שיינין שליט"א

לע"נ הרבנית הצדקנית טובה גיטל בת הרה"צ ר' הלל כהן זצ"ל, שמסרה נפשה על תורת בעלה יבלחט"א

כרד ישב מחוץ למחנה מושבו

ד. אך הגרעק"א כבר ציין לרד"ק מלכים א' פ' יג' פסוק יא' דשם איתא לחד פירושא דעמרי ממש הוא שבנה את כל שומרון ולא היה שם יישוב מקודם, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא על רש"י אמאי הוצרכו המצורעים לישב מחוץ למחנה דהא אינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון. וצ"ע.

וביותר דבתשו' בנין ציון ח"ב סי' ס' תמה על זה מה שנאמר בת"י דבאמת שומרון היתה בנויה לפני עמרי, מהגמ' סנהדרין קב' ב' נראה להדיא דלא כן משום דאמרינן התם, מפני מה זכה עמרי למלכות, מפני שהוסיף כרך אחד בארץ ישראל" – והיינו דמשבחים אותו על מה שבנה את העיר שומרון בא"י.

* * *

ה. ואשר יראה לומר בזה דבאמת אשכחן דאיכא תרי קראי לגבי דין המצורע דיהיה מחוץ למחנה:

א. הקרא דבפרשתנו, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו.

ב. במדבר פ' נשא פ' ה' פסוקים ב' ג', צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש מזכר עד נקבה תשלחו, אלא מחוץ למחנה תשלחו, ולא יטמאו את מחניהם אשר אני שוכן בתוכם.

ומאי האי? דבנינן לתרי קראי על מצורע שלא יהיה במחנה, אמאי נכפל גם בפרשת נשא?

ו. ונראה לומר דהנך תרי קראי תרי הלכות נינהו ואינם קשורות זו לזו:

א. קרא דפרשתנו עסיק בדיני הנהגות המצורע שיישב מחוץ למחנה דעל ידי זה ישב בדד וכל מקום שיש לו שם מחנה יש דין על המצורע להתרחק ממקום מחנה וכמו הדין דטמא טמא יקרא.

ב. הקראי דפ' נשא עסקינן בהו מדין קדושת המחנה

א. כתיב במלכים ב' פ' ז' פסוק ג' וארבע אנשים היו מצורעים פתח השער, ויאמרו איש אל רעהו מה אנחנו יושבים פה... כו'.

וברש"י שם פירש דמה דישוב פתח השער ולא נכנסו לעיר הטעם הוא משום שנאמר במצורע, בדד ישב מחוץ למחנה מושבו" עכ"ל.

ב. ובמתני' כלים פ' א' משנה ז' איתא עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה שמשלחים מתוכה את המצורעים.

וקיי"ל דמאי דאמרינן דמשלחין מצורעין ממחנה ישראל הוא רק מערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון, וכמפורש בר"ש שם ובתוס' ערכין לב' ב' ד"ה וקדשו.

ג. והקשה בתוס' רעק"א שם דהא שומרון לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון כמבואר במלכים א' פ' טז' פסוק כד' ויקן את ההר שמרון מאת שמר בככרים כסף ויבן את ההר ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר שמרון. ע"כ.

הרי לן להדיא דעמרי הוא שבנה את העיר, וא"כ ודאי שלא היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, וא"כ אמאי ישבו ארבעת המצורעין בפתח השער מחוץ לעיר דעל עיר כזו שאיננה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון לא נאמר הדין דאסור למצורע לישב בה?!

אמנם הגרעק"א שם תירץ דבת"י תרגם וייקן את ההר וזבין ית כרכא, והיינו דס"ל מתוך קושיא הנ"ל דגם מקודם היה כרך גדול, אלא שעמרי חיזק הבנין וקרא שם העיר שומרון, וכמו שתרגם שם ובנא ית כרכא וקרא ית שמייה דקרתא דבנא על שום שמר מאריה דטורא שומרון, וא"כ י"ל דהיה מוקף חומה מימות יהושע בן נון.

הקדוש ולא מצד המצורע דיניו וניהוגיו. אלא
דהמקום הקדוש והמקודש לא ייטמא על ידי
המצורע וכמו שנאמר בהדיא בהאי קראי ד„ישלחו“
מחוץ למחנה זה מצורע, זב וטמא.

ז. ומעתה אחרי שזכינו לחילוק זה נחזי אנן דהנה הך
מתני' דכלים המובאת לעיל דעיירות המוקפות
חומה מקודשות שמשלחין מתוכן את המצורעים
דעלה דרשינן דהוי רק עיירות המוקפות חומה
מימות יהושע בן נון, הגע עצמך מאיזה הלכה הוי?
ברור דהוא מהך הלכתא דהמקום הקדוש לא
יטמאוהו והוי מדיני קהל ישראל שישלחו את
המצורעים משם. ולא קאי כלל מהלכה שנאמרה
בפסוק דפרשתנו.

ועל זה קאי הך הלכה דזה הוי מעיירות המוקפות
חומה מימות יהושע בן נון ולא קאי כלל בהלכה
המוטלת על המצורע, דהוא ינהג וישב בדד.

(ואם כי ברור דגם בהך הלכתא דבדד יישב מחוץ
למחנה צריך שיקרא לזה שם מחנה אך לא מחנה
קדוש אלא כל מקום שיושבים בו אנשים ומוגדר
כעיר על המצורע ליישב מחוצה לו).

וראיה ברורה לדברינו מהא דדינא דעיירות
המוקפות חומה שמשלחין מתוכן את המצורעים
והלה תני דהם המוקפות מימות יהושע בן נון תנן
להך מתני' בכלים לאחר משנה ו' העוסקת בעשר
קדושות שזו למעלה מזו ומני בתחילה קדושת א"י
והקדושה שלמעלה ממנה היא של עיירות המוקפות
חומה דדרשינן בגמ' דהם מוקפות מימות יהושע בן
נון.

ת. וראיה ברורה לדברינו מהא דדינא דעיירות
המוקפות חומה שמשלחין מתוכן את המצורעים
ועלה תני דהם המוקפות מימות יהושע בן נון תנן
להך מתני' בכלים לאחר משנה ו' דעשר קדושות
שזו למעלה מזו ומני בתחילה קדושת א"י והקדושה
שלמעלה ממנה היא של עיירות המוקפות חומה,
דדרשינן בגמ' דהם מוקפות מימות יהושע בן נון.

וראיה ברורה לדברינו מהא דדינא ממה שכתב
להדיא בר"ש שם וז"ל:

ומסתברא דה"ה כאן דמשלחין מתוכן מצורע,
ומצורע משתלח חוץ לשלש מחנות כדרדשינן
מקראי בפ' אלו דברים (פסחים סו' א') ובתחילת
ספרי פ' נשא איתא קידש יהושע כל עיירות
המוקפות חומה בקדושת מחנה ישראל...

וביותר גם הובא בפ"י הרא"ש שם וז"ל:
בפ' אלו דברים דרשינן מצורע משתלח חוץ לשלש
מחנות דהיינו מחנה שכניה ומחנה לוייה וירושלים
וה"ה נמי כל עיירות המוקפות חומה והוא שיהו
מוקפות מימות יהושע בן נון דומיא דבתי ערי
חומה...

ובריש ספרי פ' נשא משמע שקידש יהושע כל
עיירות של א"י בקדושת מחנה ישראל ומסתמא
היינו לשילוח מצורעים וכן נראה הא דתנן בפ' נגמר
הדין דבית הסקילה חוץ לשלש מחנות דלאו דוקא
בירושלים דה"ה בכל עיירות המוקפות חומה וקצת
קשה הא דלא חשיב ליה הכא. עכ"ל.

ט. עלה בידינו כאמור דהך הלכתא דבעינן עיירות
המוקפות חומה מימות יהושע בן נון הוא רק לגבי
מצות שילוח מצורעים דפ' נשא, משא"כ גבי הך
הלכתא דפרשתנו דדין ניהוג מצורע הוא דישב
מחוץ למחנה אין זה רק מחוץ לעיר המוקפת חומה
אלא כל מקום שיש לו שם מחנה אף בלי שום
קדושה הואיל ויושבים שם אנשים והגדרת המחנה
של היושבים שם הוא כשיש שם חומה דין הוא על
המצורע דישב מחוץ לחומה הזו משום דהא לאו חד
תכסיסא ניהו עם שילוח המצורעים מחוץ למחנה
ישראל המקודש דהיינו ירושלים וערים המוקפות
חומה מימות יהושע בן נון שקדשם יהושע כמבואר
בר"ש וברא"ש.

י. ולפ"ו יש מקום לומר בפשיטות דחלוקים הם גם
בחומר איסורם דהך קרא דפרשתנו דבדד יישב חוץ
למחנה הוי מ"ע וקרא דבמדבר דשם נאמר וישלחו
מן המחנה כלל צרוע... מחוץ למחנה תשלחום,, ולא
יטמאו את מחניהם" אשר אני שוכן בתוכם, דבאם
המצורע נכנס לתוך עיר שאינה מוקפת חומה מימות
יהושע בן נון אז עבר רק בעשה של בדד יישב מחוץ
למחנה דנכתב בתורה בלשון עשה, משא"כ כאשר
ייכנס לעיר המוקפת חומה מימות יהושע בן נון או
לירושלים אז הוי לאו ג"כ הלאו,, דולא יטמאו את
מחניהם".

יא. (ולפי דברינו אלו צריכים אנו להוסיף ביאור
בדברי הרמב"ם שכתב בפ' ג' מהל' ביאת מקדש
הלכה ח' וז"ל: ...מצורע שנכנס לירושלים לוקה, אבל
אם נכנס לשאר הערים המוקפות חומה אע"פ שאינו
רשאי לפי שנאמר בדד ישב אינו לוקה... עכ"ל.

יג. אך יש להעיר דהמל"מ שם בהל' טומאת צרעת במה שסיים הרמב"ם בסוף הלכה זו ודבר זה בעיירות המוקפות חומה בא"י בלבד כתב להדיא פי' „שמוקפות חומה מימות יהושע בן נון...“ הרי לנו דפי' ברמב"ם דגם הדין של המצורע של בדרד ישב מחוץ למחנה הוא רק מערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון.

לפי דברי המל"מ הללו לא יעלה שפיר תירוצינו על קושיית הגרעק"א כפי שיובא להלן, אך עצם הדברים דשתי הלכות הם מתרי קראי ד„בדרד ישב“ דפרשתנו הוא דין על המצורע וזה כתבו הרמב"ם הל' טומאת צרעת, ומפרשת נשא ילפינן דין דשמירה על קדושת המקום וזה הביא הרמב"ם בהל' ביאת מקדש, חילוק זה הוא לכו"ע נכון).

ולפ"ז מיושבים היטב דברי רש"י במלכים אף לשיטה השניה שברד"ק שעמרי הוא בנה את שומרון ואינה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון עכ"ז יש עליהם דיני ניהוג המצורע דברד ישב מחוץ למחנה מושבו, ומדוייק נפלא לשון רש"י שכתב דישובו פתח השער ארבעת המצורעים לא כתב מקרא דוישלחו ממחניהם אלא מקרא דברד ישב, דלדין בדרד ישב מחוץ למחנה לא צריכינן כלל לתנאי דמוקפות חומה מימות יהושע בן נון ואתי שפיר.

והנה לפי האמור לעיל יהיו דברי הרמב"ם ניחא מאד אם נפרש דמה שכתב אם נכנס לשאר הערים המוקפות חומה אע"פ שאינו רשאי לפי שנאמר „בדרד ישב“ אינו לוקה, היינו בערים המוקפות חומה אבל לא מימות יהושע בן נון דעלייהו ליתא קדושה שקידשם יהושע בן נון שיהא דינם כירושלים, ואין ה"נ אם יכנס לערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון דינם כדין מי שנכנס לירושלים שלוקה (בנוסף לעשה דברד ישב מחוץ למחנה וכו'). משום דכפי האמור קדושתם של ערים אלו כדין ירושלים.

יב. ויש להוסיף ביותר דהנה ברמב"ם מצינו דהביא הלכות אלו דמצורע יהיה מחוץ למחנה גם כאן בהל' ביאת מקדש כנ"ל וגם בהל' טומאת צרעת פ' י' הלכה ז' ושם כתב דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר חוץ למחנה מושבו ... ומה ששנה הדברים גם בהל' ביאת מקדש וגם בהל' טומאת צרעת כמו שנתבאר אתי שפיר: דבהל' ביאת מקדש עסיק בקדושת ירושלים ובהל' טומאת צרעת עסיק בדיני הניהוג של מצורע דישוב בדרד מחוץ למחנה וכפי שכתב בהלכה ז' דין המצורע שיהיה לו מושב לבדו חוץ לעיר שנאמר חוץ למחנה מושבו. וכאמור אפשר לבאר דזה הוי בכל עיר אף שהקפת חומתה אינה מימות יהושע בן נון.